

[SPEAKER_02]

Du hører nå en podcast fra Universitetet i Stavanger.

[SPEAKER_04]

'Jeg har med gitar og forsterker', forklarer han.

Hun ser verken på gitarkassa eller forsterkeren, men kikker bak ham, som om hun forventet at han skulle komme med fullt band.

'Hva gjør du her?'

spør hun.

'Jeg klarte ikke å la være'.

Er det noen av dere som kunne tenkt det samme?

Det er ganske risikabelt, sant?

Hvorfor kunne de ikke møtes igjen?

[SPEAKER_05]

Det du hørte der, var et bitte lite utdrag av en samlesing-shared reading-økt på Vågen videregående skole i Sandnes.

Der leste de 'Rock'n'roll Baby' av Arne Svingen.

Og han som snakker akkurat nå, han heter Bjørn Olav Skjæveland.

Og nå lytter du til Tid for lesing-podkasten, der vi skal snakke om shared reading – samlesing.

Og da har vi fått med oss to bibliotekarer fra Bryne videregående skole, Ane Undheim og Kristin Stangeland.

Ane, når kom du i kontakt med samlesing for første gang?

[SPEAKER_08]

Det var på slutten av korona, 22.

Da hadde vi hørt snakk om det, at de drev med det litt på folkebiblioteket, gjerne et par år før.

Og så hadde vi vel snakket litt om det, at det gjelder ikke noe for oss, for skolebiblioteket.

Vi så ikke helt for oss hvordan vi kunne bruke det til oss.

[SPEAKER_05]

Og så gikk dere på kurs, og så tenkte dere hva etterpå?

[SPEAKER_03]

Da blei vi nokså overbevist om at dette nok kunne funke ganske bra på elever på videregående skole.

Iallfall hadde vi lyst til å prøve det ut.

For vi så jo at vi oppfatta nok kanskje at ungdom kanskje ikke får møte litteraturen bare på skolen bare med å oppleve den, men at det alltid er knytta til noe faglig.

Men her var det jo bare å lese og snakke.

Det var ikke noe mer.

[SPEAKER_05]

Tine Riis-Andersen, i tillegg til å være dansk, så er du postdoktor og forsker ved Nasjonalt lesesenter, og har forsket på samlesing.

Og hvordan oppsto denne ideen?

[SPEAKER_00]

Den oppsto i Liverpool tilbake i starten av 2000-tallet.
Hvor det var en som het Jane Davies, som underviste på Liverpool universitet.
Som startet opp lesegrupper til det formål å gi et annet rom for litteraturen.
Som hadde mer plass til hvordan vi personlig relaterer til litteraturen.

[SPEAKER_05]

Og i utgangspunktet ikke noe som var ment for skolen nødvendigvis?

[SPEAKER_00]

Nei, egentlig ikke.
Mer i en helsekontekst.
Så det er litt nytt å tenke inn i en skolekontekst fortsatt.
Men det har nok også sitt potensiale der, vil jeg si.

[SPEAKER_05]

For nå har det tatt veien inn i skolen, og vi har hørt bitte litt fra Vågen videregående skole. Dere har praktisert dette på Bryne videregående skole.
Hvordan opplever dere samlesing der?

[SPEAKER_08]

Det vi har prøvd, så har vi gode erfaringer med det.
Og elevene gir òg egentlig god respons.
Jeg pleier alltid å spørre dem litt når vi er ferdige med en samling, hva syns dere om dette?
Og da sier de at de syns det var kjekt å bli lest for.
Og jeg har i grunnen ikke hørt så mye negativt, at de ikke likte det.

[SPEAKER_05]

Hvis du tar oss gjennom en helt normal samlesingsøkt, Kristin, hvordan ser den ut?

[SPEAKER_03]

Vi prøver å dele elevene i mindre grupper, så vi ikke skal ha så mange om gangen.
Det er jo også den opprinnelige ideen, at det ikke skal være for mange.
Så samles vi, vi har hver vår gruppe, og så leser vi en novelle høyt for gruppa.
Stopper litt, ser om det er noen som lurar på noe, om det er noe i det som står, eller om det er noen tanker om det vi leser.
Og så, når vi er ferdige med novellen, hvis vi har tid, så leser vi et dikt og gjør det samme med det.

[SPEAKER_05]

Nå sa du noveller, nå skal du høre hva Martin B. Johnsen, elev ved Vågen videregående skole, sier.

[SPEAKER_06]

Jeg liker godt noveller på den måten, fordi noveller er lagd for å reflektere rundt.
Det fungerer fint med noveller, men fungerer kanskje ikke like bra med en litt

lengre bok da.

Jeg syns det var ganske gøy å gjøre det.

Det hjalp mye til refleksjonen rundt teksten.

Og det tvinger deg litt til å forstå teksten, ikke bare lese den.

[SPEAKER_05]

Kan denne måten å lese brukes på andre sjanger enn noveller og dikt?

[SPEAKER_03]

Det har blitt gjort forsøk på en yrkesfagskole i nærheten, der det var ei som leser en Kielland-roman sammen med ei gruppe med elever av yrkesfag.

Og så vidt jeg kan forstå, gikk det også veldig fint.

Da fikk de et møte med en klassisk tekst som ble lest gjennom ti uker, tror jeg.

Så det skal nok være mulig å gjøre det med lengre tekst.

Vi har ikke prøvd.

[SPEAKER_05]

Hva er effektene, merker dere?

[SPEAKER_08]

Vi kan jo ikke måle noen langtidseffekt, men bare det at de får en god opplevelse med å bli lest høyt for, er verdifullt i seg sjøl.

Mange av de har gjerne opplevd å bli lest for da de var små, men ikke på mange år.

Så det ...

Så oppstår det jo en ro i rommet når vi sitter der i gruppa, og jeg tror de synes det er behagelig og fint å være med på.

[SPEAKER_05]

Vi lever jo i en tid der det er mindre motivasjon for å lese selv.

Føler dere at dette hjelper, at det åpner øynene for litteraturen for dem som er med, og at det gir økt leselyst?

[SPEAKER_03]

Det er vanskelig å måle det, men vi ser jo at de blir veldig glade, mange elever, når de oppdager at det er vi som skal lese for dem.

Og hvis de ikke er vant med å lese, så er det tungt å komme i gang med lesing.

For det er jo en øvelsessak å komme inn i en tekst.

Så jeg tenker til flere tekster elever får møte, til større sjanse er det for at de faktisk kan lære seg å like å lese.

[SPEAKER_05]

Da tar vi hun som har doktor i tittelen.

Tine, hva resultat og effekter kan det være av samlesing?

[SPEAKER_00]

Ja, det kan være mye forskjellig.

Hvis vi ser på det litt mer i en skolesammenheng, så er det forskning som peker på at det gir økt forståelse for teksten.

Men utover det også det å være sammen, lese sammen, høre på forskjellige perspektiver.

At det gir oss en samhørighet som styrker klasseromsfølelse.
Og også en aha-opplevelse over at man tenker forskjellig.
Og en bevissthet om andre måter å tenke på, egen måte å tenke på.
Så det kan gi veldig mye.

[SPEAKER_05]

Har du merka det at de som havner i gruppa her, kanskje får en relasjon etterpå som de ikke hadde før de satte seg ned og leste?

[SPEAKER_03]

Vi hadde en gruppe som svarte veldig tydelig på at de vågte å ta ordet på en helt annen måte i en sånn liten gruppe enn det de pleide å gjøre i klasserommet.
Og det hadde litt med forventningene å gjøre, at læreren forventet et svar, men her var det ikke noen forventninger.
Sånn sett så er det kanskje at det blir mer trygghet i en sånn gruppe enn det det er i klasserommet.

[SPEAKER_05]

Og litt mer fokus på teksten?

[SPEAKER_03]

Og litt mer fokus på teksten.

[SPEAKER_05]

Da skal du høre på Sverre Stangeland Fuglestein hva han synes etter at han hadde vært gjennom en økt med samlesing.

[SPEAKER_07]

Veldig uvant.

Det er liksom ... Jeg har ikke på en måte gjort dette før.
Så ja.

[SPEAKER_05]

Hvordan pleier du lese når du sitter i klasserommet?

[SPEAKER_07]

Det blir jo aleine, liksom.

Eller av og til i grupper på to.

Men da blir det òg litt snakking og ikke like mye fokus.

[SPEAKER_05]

Og diskusjonen her i forhold til den du gjerne bare har med én person i klasserommet, hvordan er den forskjellen?

[SPEAKER_07]

Det kan gå litt av tema i klasserommet.

Her er det litt mer sentrert på faktisk teksten, ikke gå over på andre ting.

[SPEAKER_05]

Det å samtale rundt en tekst ... Det er ikke noen ungdommer som blir veldig stille og ikke sier noe, bare sitter og hører mens noen kjører showet?

[SPEAKER_08]

Det er ofte noen som ikke sier noe, det er det, men ... Og så har vi vel opplevd at noen tar litt over, men det har i grunnen ikke vært et stort problem at ... at vi ikke klarer å ha kontroll på det på et vis, de pleier ikke å være så høylytte, iallfall tror ikke jeg at jeg har opplevd det.

[SPEAKER_05]

Men ingen pinlige pauser, flau øyeblikk og sånn?

[SPEAKER_03]

Pinlige pauser er det jo i de gruppene der det ikke blir sagt noen ting. For da blir det veldig stilt en liten stund, og så hender det nok at den som leder gruppa, i dette tilfellet meg, tar ordet og prøver å se om jeg klarer å få i gang noe.

Men det viktigste er jo at de har hørt og vært med på tekstlesinga, og så kan de gjøre seg sine egne refleksjoner hvis de ikke har lyst til å dele de med andre. Men litt anstrengende kan det jo være å sitte i ei gruppe med elever som ikke sier et eneste ord.

Det må vi vel være ærlige og si.

[SPEAKER_08]

Og så ofte, hvis det blir litt stilt, så er det jentene som føler på ansvaret. Så det er jo alltid godt med noen sånne grupper.

[SPEAKER_05]

Merker dere forskjell på kjønn?

[SPEAKER_08]

Det varierer litt med klasse.

Vi har jo både studiespesialisering, idrett og yrkesfag hos oss.

Så vi hadde en gruppe fra en byggklasse.

Og de hadde vi over tre-fire uker.

Og der var det bare gutter.

Og de var ...

De ga vel uttrykk for at de ikke var så interessert i litteratur.

Men så var de jo overraskende.

De heiv seg jo med på en del ting og leste kanskje litt annet ut enn det vi ville gjort.

Og hang seg opp i plutselig et enkelt ord som ikke jeg hadde lagt merke til.

Det er kanskje mer forskjell på klassene, hva de går på, enn kjønn, tenker jeg.

[SPEAKER_03]

Ja, vi har jo ikke vært i noen rene jenteklasser.

Vi har stort sett vært enten i blanda eller bare gutter.

Og det er ikke så veldig stor forskjell der.

Det er kanskje noen jenter som tar mer ansvar innimellom, men det er det jo òg gutter i de gutteklassene som gjør.

[SPEAKER_08]

De første gangene vi holdt på med dette, hadde vi en studieklasser som vi delte i

to.

Og da var det kanskje enda mer noen flinke jenter som ville hjelpe hvis det ble stilt, enn det er når gruppene er mindre, tenker jeg.

For da ble det veldig taust, og så var det noen som tok ordet for å hjelpe til.

Så det føles mer avslappende, kanskje, med de mindre gruppene.

At elevene heller ikke kjenner at det blir så klamt hvis det ikke blir sagt noe.

[SPEAKER_05]

Hva er en optimal gruppe, Tine?

Størrelse?

[SPEAKER_00]

Man sier vel omkring åtte personer.

Det er liksom nok til at det er forskjellige perspektiver.

Men at det heller ikke blir for stort.

Så man mister den trygge følelsen.

Så det er ikke noe spesifikt antall, egentlig.

Men jeg vil si sånn omkring åtte stykker vil være bra.

Det er skolesetting og litt vanskelig å få de små gruppene, men hva man nå kan få til ...

[SPEAKER_05]

Og hvordan velger dere tekst?

[SPEAKER_03]

Nei, vi har jobba fram ... Eller vi har funnet noen tekster som vi syns har vært gode å bruke, men vi prøver å ikke havne for mye i at det skal fenge ungdommen, men heller ikke at det skal være uforståelig for dem.

Altså det er en sånn mellomting.

Det skal være litt å bryne seg på.

Prøve å ha litt blanding på nynorsk og bokmål.

Vi har hatt en del samlinger rundt jul, så da har vi funnet litt tekster som på en litt sånn forsiktig måte nærmer seg den tida av året.

Så det er litt forskjellig hva vi legger vekt på, egentlig.

[SPEAKER_08]

Vi har jo prøvd og feila litt, det er ikke alt som har fungert like godt.

[SPEAKER_05]

Hva er det som har fungert dårlig?

[SPEAKER_08]

Det var den der som var ute og kjørte bil.

[SPEAKER_03]

Ja, det var «kjøre fra Fræna» eller noe sånt.

Det funka ikke så godt.

[SPEAKER_05]

Og hva har overraskende funka bra, da?

[SPEAKER_08]

Den julenovellen som vi bruker, den ...

Har fungert veldig godt, og den handler om voksne parforhold [sjekk lyd].

Det er ikke en typisk ungdomsnovelle, men ... Men den virker det som de fleste liker veldig godt, og det er ikke noe sånn ... Det er jo ikke 'Jul', det er Levi Henriksen.

Ja, det er Levi Henriksen, det er det, ja.

Men den kan jo på en måte si at det er overraskende, i og med at det kan virke litt fjernt for deres eget liv, men ja.

[SPEAKER_05]

Hvor viktig er tekstvalget, Tine?

[SPEAKER_00]

Det er kjempeviktig.

Teksten.

Det er det som stimulerer samtalen.

Men enda viktigere tror jeg det er at leselederen er engasjert i den teksten som personen velger.

Og at det er engasjement det kommer til å skinne gjennom.

Det er vanskelig å formidle og få andre engasjert i en tekst man ikke selv føler for.

Det er veldig viktig at det er leselederne som velger, i hvert fall.

[SPEAKER_05]

Et veldig åpent spørsmål til førstemann som griper tak i det.

Vi er jo inne i ei tid der barn og unge leser mindre enn før, er mindre engasjert i lesing, leser til og med dårligere enn før.

Hvor passer samlesing inn i dette?

[SPEAKER_03]

Jeg tenker at samlesing passer inn i dette, fordi elevene trenger å møte tekster.

Og her er terskelen så lav, for de trenger ikke legge så mye arbeid i det sjøl.

Og da, til mer du på en måte møter noe til større ... Eller jeg håper iallfall at det er større sjanse, så kan du bli engasjert i det.

Og så tror jeg at det i skolen er viktig at det ikke er stilt noe krav til at de skal vurderes på noen som helst måte.

For det er den eneste formen for litteraturmøte der det er opplevelsen som er det viktigste.

I all annen lesing på skolen, det har de elevene sagt sjøl, så sitter de alltid med en sånn liten ting i bakhodet om at dette skal vi vurderes i. Og da blir aldri lesinga så kjekk.

Jeg likte veldig godt å lese, men det jeg leste på skolen, skulle jeg jo måtte prøves i, og da var det en liten bismak, tross alt, på den lesinga.

[SPEAKER_05]

Så ingen rette eller gale svar her, bare kjør på?

[SPEAKER_08]

Ja, i utgangspunktet iallfall, så ...

[SPEAKER_05]

Har du blitt overraska over noen tolkingar noen gang?
Jeg husker jeg sleit veldig med furukonglesang når jeg måtte lese den på videregående skole.
For jeg skjønnte jo ikke at dette var fallossymbol alt sammen.
Jeg trodde det handla om en tur i skogen.

[SPEAKER_03]

Det var noen dikt vi hadde der det var noen frimodige tolkningar, det var der, men de var ikke ... De var akseptable, men det var litt overraskende for meg, iallfall.
Men det var helt fint.

[SPEAKER_08]

Og kanskje overraskende over hva de faktisk hengte seg opp i. Sånn som jeg sa i stad, plutselig et ord som de la merke til.
Ja, som ikke vi hadde kommet på at det var verdt å merke seg.

[SPEAKER_05]

Men er det eksemplar, Tine, på at denne måten å lese på gjør at ungdommen, eller de som da bruker denne leseformen, blir mer interessert i litteratur og tar det fram sjøl?

[SPEAKER_00]

Ikke i en skolesammenheng ennå, for det er fremdeles veldig lite forskning.
Men i mitt eget forskningsprosjekt for kreftpasienter, der rapporterte deltakerne at de fikk mer lyst til å lese.
Noen googlet forfattere og fant andre bøker, og det tente en leselyst i dem.
Så det er noe med å gjøre litteraturen tilgjengelig.
Vise dem litteraturen.
Tilby den for dem.
Og så kan de selv kanskje oppleve denne ...
Konneksjon med det.
Oppleve at den er relevant for dem, også på et personlig plan.
Som musikk kan være, en film kan være.
Ha de opplevelsene.
Det tror jeg er kjempeviktig.
Og det er ikke helt plass til den i skolen, fordi alt har et formål, som Kristin også sier.
At lesning alltid har et formål.
Men i shared reading har den ikke det.
Det er liksom fokus på å oppleve den.
Og en fri samtale rundt den, og det er liksom rikdommen i shared reading.

[SPEAKER_01]

De aller fleste som har oppdaga og opplevd at det å lese kan bli en besettelse, en stor glede ... Du vil ikke at boka skal ta slutt.
De fortsetter med det.
Hvis du aldri oppdager det, så oppdager du det ikke.
Og blir, tror jeg, fattigere pga.
det.

[SPEAKER_05]

Men har dere et berettiget håp, som bibliotekarere på Bryne videregående skole, at elevene skal få øynene opp for det å lese tekster og bøker etter at dere har holdt på med samlesing?

[SPEAKER_08]

Det er jo et håp vi har alltid i jobben vår at elevene skal ha lyst til å lese, og jeg tenker jo særlig de gjerne som ikke er så eksponert for litteratur, eller kanskje tenker at 'å, lesing er iallfall ikke noe for dem', så er det jo ekstra kjekt hvis de kan sitte igjen med en god opplevelse, tenker jeg, etter en sånn samling.

At de har vært med på å lese en novelle.

Som de ikke hadde gjort av seg sjøl.

[SPEAKER_05]

Dere starta dette med å gå på et kurs, hadde egentlig ikke tro på det.

Nå gjør dere det på skolen.

Hvordan ser du for deg dette i årene som kommer?

[SPEAKER_03]

Jeg håper jo at det bare blir mer, og at vi får muligheten til å prøve det ut på enda flere forskjellige klasser.

Og så tror jeg at det som elevene fra studiespes sa da vi spurte dem, var at dette var et veldig godt et slags lite friminutt i norskundervisning, og der de fikk gjøre noe helt annet.

Og spesielt kanskje for dem som går på ... Eller det var jo godt for dem på yrkesfaget òg, men jeg tror kanskje at det der å ha en arena ...

Der du bare fikk oppleve, fikk ta inn, og uten å, som jeg sa tidligere, måtte tenke på prestasjon.

Det tror jeg er viktig i skolehverdagen, og hvis det kan gjøres gjennom litteratur, så er jo det helt supert.

[SPEAKER_05]

Nå har dere videregående skoleelever, voksne har testa dette.

Hvor langt ned i alder kan du gå, Tine, og ha på en måte en effekt av samlesing?

[SPEAKER_00]

Jeg vil si du kan gå langt ned.

Du kan sikkert også gjøre det med barn.

Også ... bruke billedbøker.

Men metoden kan være den samme.

At de også har boken, kan velge ... peke på noe ... Ja, samtalen rundt det.

At det ikke bare blir høyt lesing, men samtalen medfølger det.

Det blir en del av lesingen.

At den får plass også.

Så jeg tror nok du kan gå langt ned.

Men jeg holder selv på med forskning nå på femte trinn.

Og ser at det fungerer også fint der, ja.

[SPEAKER_05]

Fungerer i femte klasse.

Er vi litt tilbake til den gamle kulturen, der litteraturen kanskje bandt oss sammen?

Der noen satt og fortalte historier til oss, og der vi samles?

Vi skal ikke gå helt tilbake til leirbålet [sjekk lyd], det var kanskje litt mye. Men høytlesing av eventyr, noe som kanskje teknologien har tatt vekk?

[SPEAKER_03]

Jeg tror det er mye som tyder på at mange har behov for de tingene, iallfall.

Og det er jo det med disse ungdommene som forteller at de ... Nå husker jeg hvor gildt det var når mor og far leste for meg da jeg var liten.

Og det er klart, vi har jo for få ting som samler oss.

Det er der å kunne samles om én ting, både for konsentrasjonen sin del, men også for fellesskapsfølelsen, så tror jeg det er viktig.

[SPEAKER_05]

Men de voksne, de som bestemmer på skolen, og som sier hva dere skal gjøre nå.

Får dere tid, får dere anledning?

Er det rom i timeplanen til dette?

[SPEAKER_08]

Vi er jo så heldige at vi er bibliotekarer og ikke låst av den, på en måte, så vi forholder oss jo til lærerne kommer til oss og spør om vi kan tenke oss å ha dette i deres klasse.

Det som ofte har skjedd [sjekk lyd], er jo at de kommer gjerne i forbindelse med jul eller mot sommeren, når det er litt roligere i timeplanen.

[SPEAKER_05]

Når de egentlig skal sette på Netflix.

[SPEAKER_08]

Ja, det kan være et alternativ.

Men vi har jo blitt spurt i andre anledninger.

Jeg tror jo at det er rom for det, hvis læreren ønsker at det skal være rom for det.

[SPEAKER_03]

Og det står jo i læreplanen at de skal oppleve litteratur.

Så bør de egentlig åpne opp for det.

Men det er klart, det er jo ikke alle som ser den muligheten.

Men vi har jo hatt, så du sier, flere som har sett den muligheten.

[SPEAKER_05]

To bibliotekarer, men må du være det for å gjennomføre dette?

[SPEAKER_08]

Ikke nødvendigvis ... det kan du si mer om.

[SPEAKER_03]

Nei, du bør jo være såkalt sertifisert leseleder.

Og det kan hvem som helst bli.

Men det er klart for en lærer som absolutt kan gjøre det, men da er problemet at ...

Det kan være utfordrende med egne elever, det kan være utfordrende å finne tid med egne elever.

Og det kan nok være vanskelig å gå inn i andre klasser, for da må en drive og omstrukturere på timeplanene.

Men absolutt kan en lærer, og det er lærere som har tatt sertifiseringa, så får en det til, så er det ingenting ... Det er flere som kan gjøre det, det er bare det.

Men jeg ser noen utfordringer rent timeplanmessig.

[SPEAKER_05]

Nå ble jeg litt nysgjerrig på utfordringer med å gjøre det med egne elever. På hvilken måte da?

[SPEAKER_03]

Nei, de har vel gjort dette i Sverige, har hatt noe forskning på dette.

Og noen syntes det var veldig fint å ha en egen lærer som gjorde det, mens andre reagerte litt, for de følte seg ikke så frie.

For da har det jo dette med ... Selv om den sesjonen ikke skal være vurdering på, så vil du kanskje sitte og lure på om læreren likevel tar det med når læreren skal sette karakter.

[SPEAKER_05]

Nå ble det den pinlige pausen der den flinkeste eleven i klassen må si noe før det blir så stille.

[SPEAKER_03]

Nå kjente du på hvordan det er her.

[SPEAKER_05]

Hvis du hørte på denne podkasten fra Tid for lesing og tenkte at samlesing kunne jeg godt tenke meg å finne ut mer om, så er det bare å gå inn på nettsidene til Nasjonalt lesesenter, så kan du både se et webinar om det og lese mer om det der. Tusen takk til Ane Undheim og Kristin Stangeland.

To damer med veldig gode, jørske etternavn.

Og en som ikke har et jærsk etternavn.

Andersen.

Tine til fornavn.

[SPEAKER_02]

Tusen takk.

Du har hørt en podkast fra Universitetet i Stavanger.